

2. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 року. № 2747-IV. Дата оновлення: 15.08.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15> (дата звернення: 11.03.2021).

3. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 06.11.1991 року. № 1798-XII. Дата оновлення: 16.08.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12> (дата звернення: 11.03.2021).

4. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 року. № 4651-VI. Дата оновлення: 14.01.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 11.03.2021).

5. Чечот Д.М. Судебные доказательства. Гражданский процесс / под. ред. В.А. Мусина, П.А. Чечиной, Д.М. Чечота. Москва, 1996. 285 с.

6. Фурса С.Я., Цюра Т.В. Докази і доказування у цивільному процесі: науково-практичний посібник. Київ: Видавець Фурса С.Я., КНТ. 2005. 256с.

7. Кучер Т.М. Докази та доказування: співвідношення понять. *Вісник Вищої ради юстиції*. 2011. № 3 (7). С.83-93.

8. Фокина М. А. Механизм доказывания по гражданским делам: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.15. Москва, 2011. 612 с.

9. Бабарыкина О. В. Факторы, влияющие на исследование и оценку доказательств в гражданском судопроизводстве. Москва: Волтерс Клувер, 2010. 144 с.

10. Молчанов В. В. Основы теории доказательств в гражданском процессуальном праве: Учебн. пособие. Москва: Зерцало-М, 2012. 360 с.

Максименко М. І., директор Чернігівського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України

Овсієнко Д. О., здобувач вищої освіти 3 курсу, гр. ПД-181

Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

ПРОБЛЕМИ ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ФОРМИ ОБШУКУ

Розслідування кримінальних правопорушень завжди супроводжується формуванням несприятливих слідчих ситуацій, зокрема, наявність незначного обсягу інформації, відсутність слідів та очевидців злочину, активна протидія досудовому розслідуванню та ін. Вказане вимагає вдосконалення організаційно-підготовчих і тактичних заходів проведення окремих слідчих дій, зокрема, обшуків. Вчасне та якісне проведення цієї слідчої дії із урахуванням особливостей розслідування окремих видів кримінальних правопорушень може сприяти одержанню важливих доказів, які свідчать про причетність певних осіб до злочинної діяльності [1, с. 108].

Відповідно до положення ст. 234 КПК, обшук – слідча (розшукова) дія, яку проводять на підставі ухвали слідчого судді з метою виявлення та фіксації відомостей про обставини вчинення кримінального правопорушення, відшукування знаряддя кримінального правопорушення або майна, що було здобуте внаслідок його вилучення [2]

Іноді під час його провадження стають відомими факти, що становлять особисту таємницю для підозрюваного та його близьких. У таких випадках вжиття всіх заходів для того, щоб їх не розголосили особи, які беруть участь в обшуку, є моральним і професійним обов'язком захисника.

Ураховуючи зазначені норми, на наш погляд, клопотання про надання дозволу на обшук мають розглядатися в закритому судовому засіданні [3, с. 380].

На думку С. Кулика, при проведенні обшуку слід проводити розвідувальне опитування особи, у якої проводиться обшук. Це дасть змогу запам'ятати обставини виявлення документів, печаток, штампів, бланків і спрогнозувати можливий спосіб протидії розслідуванню.

Доцільно зауважують В. О. Коновалова та В. Ю. Шепітько, що починаючи розшук предметів, слідчий та учасники обшуку не повинні концентрувати свою увагу тільки на процесі пошуку. У цей момент обшукувана особа та, відповідно, інші зацікавлені особи перебувають у стані психологічного збудження. У них можливі вияви на підсвідомому рівні ознак напруження, страху або мимовільних реакцій на подразники. Зважаючи на уважне спостереження за психофізіологічними реакціями як безпосередньо обшукуваного та інших осіб може значно полегшити розшук [4, с. 238]. Тому, доцільним є встановлення мовного контакту з обшукуваною особою, а також з присутніми особами з числа співробітників.

Особливу увагу під час підготовки до проведення обшуку варто звернути на правильний вибір часу проведення цієї слідчої (розшукової) дії. Так, для унеможливлення приховання від слідства, знищення, фальсифікації документів, що мають доказове значення, обшуки слід проводити раптово, одночасно в усіх співучасників кількома групами відповідно до плану слідчих (розшукових) дій [4, с. 236]. Крім того, при виборі часу проведення обшуку житла чи іншого володіння особи необхідно дотримуватись вимог ч.4 ст. 223 КПК України, відповідно до якої не допускається, за винятком невідкладних випадків, коли затримка в їх проведенні може призвести до втрати слідів кримінального правопорушення чи втечі підозрюваного [2].

Деякі науковці вважають, що обшук є суттєвим обмеженням конституційних прав особи та підлягає судовому контролю, оскільки в окремих випадках обшук може мати примусовий характер щодо власника житла чи іншого володіння особи. Зокрема, у разі невідкладного дослідження об'єктів з метою виявлення відомостей або, наприклад, коли до особи застосовується фізичний примус. У такому разі відбувається обмеження фізичної та моральної недоторканості людини.

Також, слід звернути увагу на те, що слідчий, прокурор часто не надають належного значення законності й обґрунтованості обшуку, правильності його процесуального оформлення, допускаються істотні порушення процесуального законодавства, вимог моральності, що цілком неприпустимо в умовах апелювання законодавця, науки та практики до морального аспекту проведення слідчих дій. Така негативна практика пов'язана насамперед із тим, що положення ст. 234 КПК України мають оціночний характер без достатнього науково-методичного їх обґрунтування [5, с. 29].

Як зазначає В. Швидкова, одна з проблем процесуальної форми обшуку полягає у недосконалому порядку реалізації власником та фактичним володільцем житла чи іншого володіння права знати про проведену щодо них слідчу (розшукову) дію та її результати. Кримінальний процесуальний закон не виключає можливості виконання ухвали про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи без участі його володільця.

Згідно положень ч.3 ст. 236 КПК України, зобов'язання слідчого, прокурора пред'явити ухвалу про дозвіл на обшук і надати її копію особі, яка володіє житлом чи іншим володінням, а за її відсутності – іншій присутній особі. Дійти до висновку щодо того, хто є «іншими присутніми особами», яким має вручатись копія ухвали, можна лише на підставі комплексного тлумачення норм глави 20 КПК України. Згідно з вимогами ч. 7 ст. 223 КПК України обшук житла чи іншого володіння особи та обшук особи здійснюються з обов'язковою участю не менше двох понять. Тобто, залучення цих осіб для проведення

зазначеної слідчої (розшукової) дії здійснюється за розсудом слідчого, прокурора і не є обов'язковим [6, с. 11].

Отже, можна дійти висновку, що обшук житла чи іншого володіння особи є складною слідчою (розшуковою) дією, оскільки вимагає від слідчого та прокурора дотримання загальних вимог закону та володіти тактичними навичками.

Список використаних джерел

1. Чаплинський К.О. Тактичне забезпечення проведення слідчих дій: монографія. Д.: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; Ліра ЛТД, 2010. С. 560.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI.
3. Керевич О. В. Тактичні та процесуальні особливості проведення обшуку житла чи іншого володіння особи. *Актуальні проблеми держави і права*. Вип. 71. 2014. С. 379-385.
4. Кулик С. С. Особливості обшуку під час досудового розслідування привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. №1. 2013. С. 232-240.
5. Бортун М. Процесуальні аспекти проведення обшуку. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. № 3(15), 2017. С. 28-35.
6. Швидкова О. В. Обшук як спосіб збирання доказів. *Часопис Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Право». 2014. С. 17.

Марущак Н. В., к.ю.н., доцент, доцент кафедри правоохоронної діяльності та загальноправових дисциплін,

Ромащенко К. Ю., здобувачка вищої освіти 1 курсу, група ПД-201
Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

ПОНЯТТЯ ПРАВОВОЇ ПОВЕДІНКИ

Правова поведінка відіграє провідну роль у забезпеченні національної безпеки держави, життєдіяльності окремої особи і суспільства. Фундаментальні цінності людства саме через правову поведінку втілюються у життя. Як слушно зазначив В. С. Нерсисянц: «В цієї триєдності (та сутнісній тотожності) свободи, рівності та справедливості й полягає цінність права як загальної, необхідної та єдиної форми їх злагодженого буття й виразу в суспільному житті людей» [1, с. 4]. Тобто, правова поведінка є втіленням правових норм, кінцевою формою буття права. В цьому і полягає цінність правової поведінки як соціально-ідеологічної категорії. Фактично вся правова сфера в її різноманітні форм та значень спрямована на втілення в діях осіб, визначенні та кваліфікації їх поведінки [2, с.45 - 46]. Тобто, правова поведінка розглядається не лише як спосіб реалізації суб'єктивних прагнень індивідів в межах наданої їм правом свободи, а і як універсальний засіб взаємодії громадян між собою та державними інституціями. Право – це потужний засіб закріплення, охорони та регулювання суспільних відносин, саме суспільні відносини є продуктом їх поведінки в суспільстві [3, с. 35-36].

Проблема осмислення природи правової поведінки привертала увагу багатьох науковців, як вітчизняних, зокрема О. Скакун, В. Котюк, П. Рабінович, С. Тихонова, Є. Білозьорова, Н. Оніщенко, М. Цвік, К. Волинки, В. Кириченко, Т. Тарахонич, Ю. Козенко, О. Омельчука, М. Кельман, О. Мурашин, так і зарубіжних, а саме, В. Кудрявцева, Е. Кдлян,